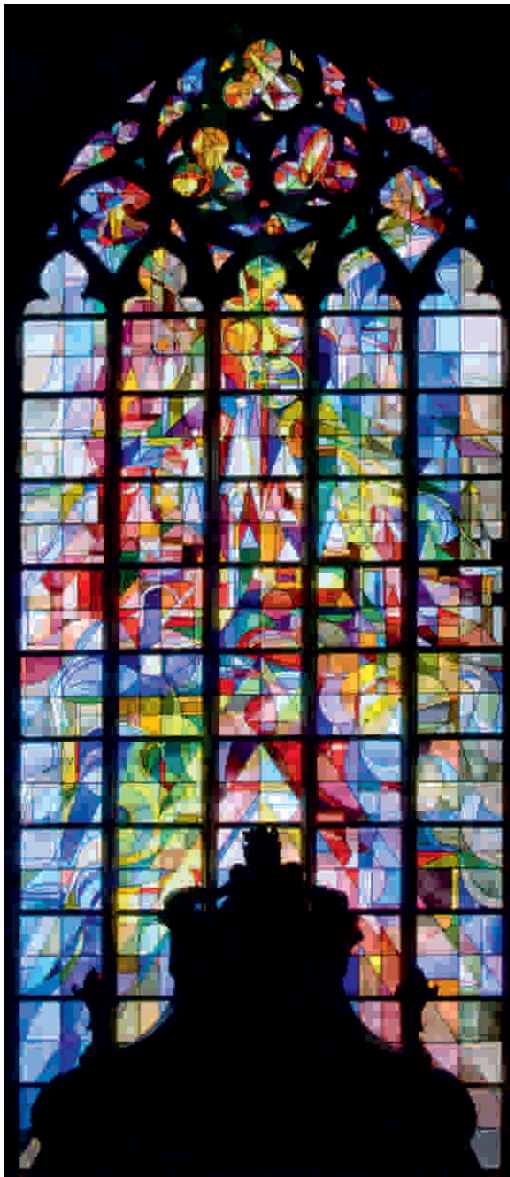

1. De kunstenaar en zijn verlangen naar schoonheid —
Zijn glasraamkunst — Werk 'In Situ'

DE KUNSTENAAR EN ZIJN VERLANGEN NAAR SCHOONHEID

Sabine Alexander, kunsthistorica

Schoonheid in de veelheid van één dag

Kunstenaars bezitten een gedrevenheid die gewone stervelingen doorgaans niet hebben. Noem het creativiteit, de drang om het leven te herscheppen op de wijze waarop zij het zien. Het kan niet anders dan dat ook Harold Van de Perre die gave van de blik bezit, van het kijken naar de dingen in termen van vorm, lijn en kleur. En dat hij daar schoonheid in vindt, in de buiging van een arm van zijn dochter rond haar kind, in het licht dat door de wolken breekt en het landschap hertekent in heldere kleuren, in de vorstelijke trekken van zijn bejaarde moeder, in de glans op de buik van zijn vrouw. Die schoonheid wil hij vastleggen op papier, paneel en doek, als herinnering voor zichzelf en voor de anderen.

In het atelier van Harold Van de Perre hangt boven zijn werktafel een kleine reproductie van de 'Lezende vrouw' van Rik Wouters. Meer dan honderd jaar geleden schilderde Wouters zijn Nel, snel maar raak, in haar uitbundig rood-wit gestreepte zondagse jurk. Later, toen Wouters gestorven was, diepte Nel Duerinckx uit haar herinneringen die momenten op toen Rik haar gadesloeg, terwijl ze het wasgoed plooidde, een boek las bij het raam, of zomaar gewoon in de kamer stond. Dan pakte Wouters zijn potlood en tekende in snelle lijnen zijn vrouw, omdat hij getroffen was door haar houding, de jubelende kleuren van haar jurk, haar neergeslagen blik bij het lezen. Elk moment kon uitmonden in een kunstwerk. Wouters hoefde die momenten maar te plukken uit de veelheid van één dag.

Het is die schoonheid van één dag die ook Harold Van de Perre treft. In de eindeloze reeks houdingen en gebaren, vormen en kleuren waarin het leven zich achteloos ontrolt, vangt de kunstenaar beelden die hem raken. Hij slaat ze op in het geheugen van zijn blik en diept ze op als hij ze nodig heeft. Onder zijn handen worden ze ingebed in een nieuwe werkelijkheid, die loskomt van het 'origineel'. Dan ontstaat dit wonderlijke en belangloze proces, dat het genoeg van het kijken van de kunstenaar zich op onvoorspelbare wijze voortplant in het kunstwerk en in de blik van de toeschouwer tot vervulling komt.

Schoonheid als het nieuwe

Schoonheid is al geruime tijd niet meer aan de orde in de kunst en in beschouwingen over kunst. 'Het schone' is vervangen door 'het nieuwe', 'het interessante', 'het boeiende' en 'het gedurfde'. De visuele realiteit heeft al een eeuw geleden de duimen gelegd voor een kunst die natuurgetrouwheid noch schoonheid nastreeft, maar haar vrijheid tot in de verste uithoeken exploreert. Sindsdien geldt dat slechts wie de bedding van de kunst verlegt en meedeint met elke nieuwe stroming aanspraak kan maken op belangstelling. Wie zich op de oever terugtrekt, verdwijnt uit het zicht van de kritiek en de markt. Inmiddels zijn de oevers zo ver afgekalfd en is de bedding zo breed geworden dat de stroom lijkt uitgemond in een onmetelijke zee van mogelijkheden waarin schoonheid toch weer haar rechten opeist. Na een eeuw van schaduwbestaan lijkt ze warempel 'nieuw'.

Tekening, aquarel en pastel

Er is nochtans niets nieuws aan schoonheid, zoals er niets nieuws is aan de zon die opkomt of de nevel die boven de velden hangt na een warme zomerdag. Maar zoals elke zonsopgang en nevel de aarde en de lucht weer anders kleuren, zo hertekent en herkleurt de kunstenaar de wereld elke keer opnieuw. Nooit wordt hij moe te kijken naar de wolken en het water, in de hoop hun rusteloze schoonheid te evenaren op papier. Het toeval kan helpen, maar niet zonder de hand die het de weg wijst. Moeiteloos mengt Van de Perre water en verf tot transparante dieptes, tot verfijnde harmonieën van tere tinten die oplossen in het licht of vervloeien tot schaduwen. Dan werkt pastel heel wat trager. Onderhuids liggen de sporen van het tasten naar de vorm, het afwegen van tonen en contrasten, het boetseren van licht en ruimte rondom het lichaam. Op de basso continuo van de werkelijkheid groeit de persoonlijke melodie van de kunstenaar.

De glasraamkunstenaar

Zo spontaan en impulsief als de kunstenaar aquarelleert en tekent, zo bedachtzaam gaat hij te werk bij de creatie van zijn glasramen. Binnen de strenge contouren en loodlijnen bouwt hij zijn doordachte solide en met licht doorstraalde composities op. Geen 'spierlerie' van gekleurde vlakjes of sobere monochromie voor Van de Perre, maar dynamische creaties die als orgelmuziek opstijgen tot in de gewelven van kerken en kapellen en hun stille ruimtes doen gloeien met kleur. Het was in de twaalfde eeuw dat abt Suger van de abdij van Saint-Denis bij Parijs als eerste een kerkgebouw ontwierp waar de wanden doorbroken werden door hoge ramen in kleurrijk glas-in-lood zodat 'het edele gebouw vol licht was'. Suger was van mening dat God slechts door schoonheid benaderd kon worden.

De glasraamkunst van Harold Van de Perre wortelt in deze schitterende middeleeuwse traditie. Hij heeft de kleuren van Chartres verinnerlijkt en ze aan de moderne mens teruggegeven, in de hoop dat hij er een glimp van het mysterie in ontwaart. Zelf spreekt hij in dit boek zijn 'verlangen naar schoonheid' uit. Hij verklaart de drie bronnen waaruit zijn glasraamkunst is opgeborreld en omschrijft ze als 'de drie lessen' die hem hebben gevormd. Twee van deze drie 'lessen' brengt hij in verrassende vergelijkende beelden, met name zijn moderne Duitse leerschool, met zijn stage in de Glasmalerei Oidtmann te Linnich in het naoorlogse Duitsland, en zijn Franse leerschool, met name de kathedraal van Chartres met de onovertroffen middeleeuwse glasramen waarin Van de Perre bij uitstek de schoonheid, de kracht en de puurheid van de 'glasraamtaal' bestudeert en vindt. In het verlengde daarvan verklaart hij 'het unieke van glasraamtaal' en vat hij het uitzonderlijke van deze beeldende taal samen in haar specifieke eigenschappen.

Auteur en pedagoog

Behalve de gave van het zien bezit Harold Van de Perre ook de gave van het woord. Beide talenten heeft hij ingezet om de kunst van Van Eyck, Bruegel en Rubens op verrassende en meeslepende wijze zichtbaar te maken in tal van voordrachten, in drie kunstboeken en in drie internationaal gelauwerde tv-filmproducties. Niemand heeft hem dit voorgedaan. Zijn zienswijze en stem werden gehoord tot ver over de grenzen, het publiek was enthousiast, alleen de kunsthistorici wisten niet hoe om te gaan met zijn onverwachte aanpak, alsof een barbaar hun vesting bestormde. Niets was nochtans minder waar. Gewapend met een gedegen kunsthistorische kennis, een benijdenswaardige artistieke empathie en een gevoeligheid voor wat hij zelf 'het mysterievol gebeuren' van een schilderij noemt, tilde hij de kunst van deze drie coryfeeën over de grenzen van tijd, stijl, mode en smaak, om de poort van de kunstgeschiedenis open te gooien, om het onzegbare zichtbaar te maken, om de eeuwigheid van het schone te tonen. Zoals het temperament van Van de Perre uitwaaiert van heftig tot minzaam, zo waaiert ook zijn ambitie alle kanten op. Als tekenaar, aquarellist en pedagoog is hij geboren, voor glasraamkunst heeft hij gekozen. Pastel-, acryl- en olieverfschilderkunst dagen hem uit en houden hem heden in de ban.

De twijfel van de kunstenaar, en het mens en tijd overstijgende van kunst

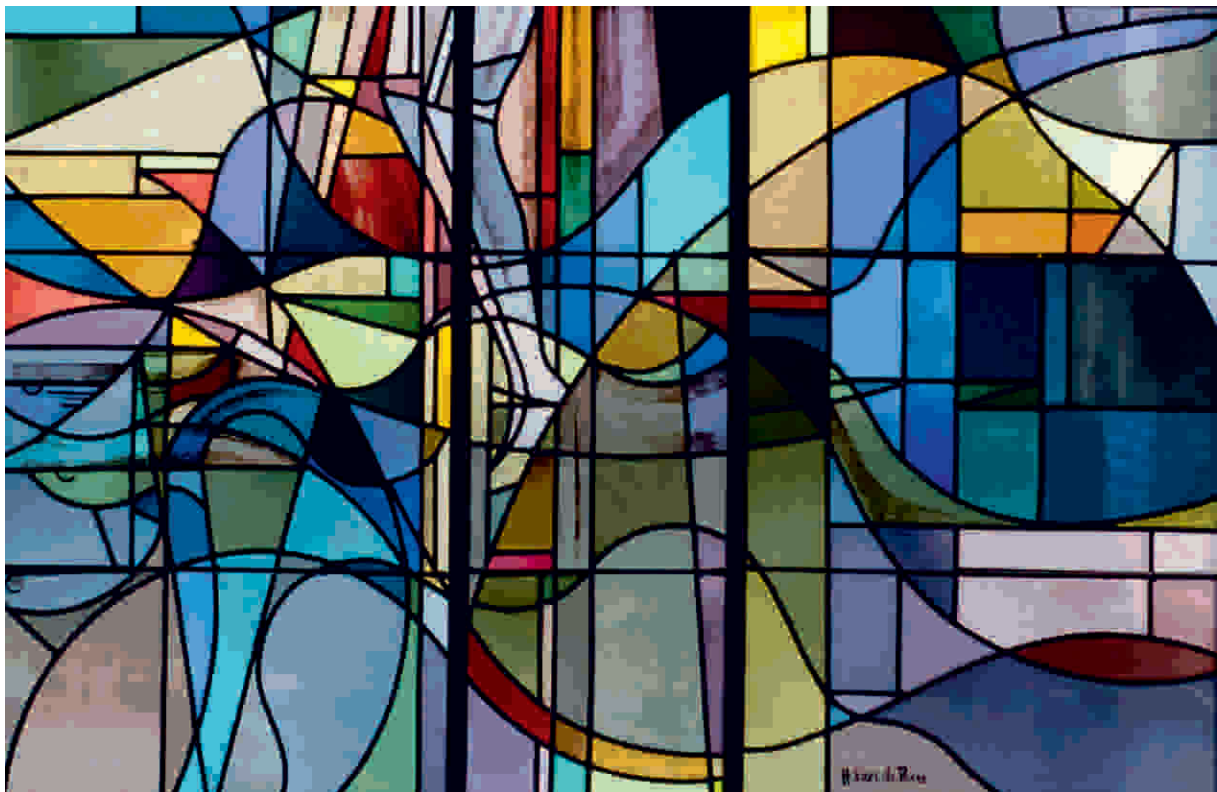
Kan het anders dan dat vertwijfeling weleens toeslaat bij een kunstenaar die terugblijkt op zijn oeuvre, zeker als hij het presenteert als het 'verlangen naar schoonheid'? Dat hij verzucht landschappen en vrouwen te hebben geschilderd, terwijl het vierkant, de lijn en de leegte toch binnen handbereik lagen.

Dat hij de deconstructie of het abstracte links liet liggen omdat de bron van verwondering over alles wat hem omringde nog lang niet opgedroogd was. Dat hij met zijn kunst de wereld niet wou veranderen maar de schoonheid wou dienen. Dat hij inspiratie vond in boom en berg, in vrouw en kind, in fuga's en sonates, in de volheid van het leven. Dat hij in de schittering van de middeleeuwse glasramen herbronning vond voor zijn moderne glasraamkunst.

Kunst overstijgt de beperkingen van het metier en van zijn tijd en komt tegemoet aan het verlangen naar schoonheid. Harold Van de Perre ervaart schoonheid als een gunst. In een wereld waar de rede- en reddeloosheid geïnstalleerd lijken, kan schoonheid misschien de deur naar de hoop op een kier zetten.

'Ons beste bewijs dat het leven goed is, en daarom dat er misschien toch een God is wie ons welzijn ter harte gaat, is dat ieder van ons, op de dag dat we geboren worden, de muziek van Johann Sebastian Bach ontvangt. We ontvangen haar als geschenk, onverdiend, zonder er recht op te hebben, gratis.'

Ik geloof dat Harold Van de Perre deze woorden van J.M. Coetzee niet zal tegenspreken. En aan Bach nog enkele namen zal toevoegen, schenkers van troost in wiens schaduw hij ons met beschroomde trots zijn kunst en in het bijzonder zijn glasraamkunst aanbiedt.

WAASMUNSTER, klooster van de zusters van Sint-Franciscus

Zonnelied

1995, detail